

## PRESUDA SUDA

od 17. listopada 1995. (\*)

„Zajednička trgovinska politika – Izvoz robe dvojne namjene”

U predmetu C-83/94,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 177. Ugovora o EZ-u, koji je uputio Landgericht Darmstadt (Zemaljski sud u Darmstadtu, Njemačka), u kaznenom postupku pokrenutom pred tim sudom protiv

**Petera Leifera,**

**Reinholda Otta Krauskopfa,**

**Otta Hölzera,**

o tumačenju članka 113., članka 223. stavka 1. točke (b) i članka 224. Ugovora o EZ-u te članaka 1. i 11. Uredbe Vijeća (EEZ) br. 2603/69 od 20. prosinca 1969. o utvrđivanju zajedničkih izvoznih pravila (SL L 324, str. 25.), kako je izmijenjena Uredbom Vijeća (EEZ) br. 3918/91 od 19. prosinca 1991. (SL L 372, str. 31.),

SUD,

u sastavu: G. C. Rodriguez Iglesias, predsjednik, C. N. Kakouris, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet i G. Hirsch (predsjednici vijeća), G. F. Mancini, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn (izvjestitelj), C. Gulmann, J. L. Murray, P. Jann i H. Ragnemalm, suci,

nezavisni odvjetnik: F. G. Jacobs,

tajnik: D. Louterman-Hubeau, glavna administratorica,

uzimajući u obzir pisana očitovanja koja su podnijeli:

- za Petera Leifera, Jochim Thietz-Bartram, *Rechtsanwalt*, Hamburg,
- za njemačku vladu, Ernst Röder, *Ministerialrat* u Saveznom ministarstvu gospodarstva, i Bernd Kloke, *Regierungsrat* u tom ministarstvu, u svojstvu agenata,
- za grčku vladu, Panagiotis Kamarineas, državni pravni savjetnik, i Christina Sitara, pravna zastupnica Državnog sudbenog vijeća, u svojstvu agenata,
- za španjolsku vladu, Alberto Navarro Gonzalez, generalni direktor pravne i institucijske koordinacije za Zajednicu, i Rosario Silva de Lapuerta, *abogado*

*del Estado*, članica pravne službe za zastupanje španjolske vlade pred Sudom, u svojstvu agenata,

- za francusku vladu, Philippe Martinet, tajnik za vanjske poslove u Upravi za pravne poslove Ministarstva vanjskih poslova, i Catherine de Salins, zamjenica direktora u istoj upravi, u svojstvu agenata,
- za talijansku vladu, Ivo Braguglia, *avvocato dello Stato*,
- za vladu Ujedinjene Kraljevine, John E. Collins, *Assistant Treasury Solicitor*, u svojstvu agenta, i Stephen Richards, *barrister*,
- za Komisiju Europskih zajednica, Peter Gilsdorf, glavni pravni savjetnik, i Jörn Sack, pravni savjetnik, u svojstvu agenata,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja Petera Leifera, Reinholda Otta Krauskopfa, kojega zastupa Thomas Marx, *Rechtsanwalt*, Hamburg, i Otta Hölzera, kojega zastupa Endrick Lankau, *Rechtsanwalt*, Darmstadt, njemačke vlade, grčke vlade, koju zastupaju Panagiotis Kamarineas i Galateia Alexaki, odvjetnica u posebnoj službi za parnične predmete Zajednice pri Ministarstvu vanjskih poslova, u svojstvu agenata, španjolske vlade, francuske vlade, vlade Ujedinjene Kraljevine te Komisije na raspravi održanoj 21. ožujka 1995.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 18. svibnja 1995.,

donosi sljedeću

### Presudu

- 1 Rješenjem od 21. veljače 1994., koje je Sud zaprimio 7. ožujka 1994., Landgericht Darmstadt (Zemaljski sud u Darmstadtu) postavio je Sudu na temelju članka 177. Ugovora o EZ-u šest prethodnih pitanja o tumačenju članka 113., članka 223. stavka 1. točke (b) i članka 224. Ugovora o EZ-u te članaka 1. i 11. Uredbe Vijeća (EEZ) br. 2603/69 od 20. prosinca 1969. o utvrđivanju zajedničkih izvoznih pravila (SL L 324, str. 25.), kako je izmijenjena Uredbom Vijeća (EEZ) br. 3918/91 od 19. prosinca 1991. (SL L 372, str. 31.).
- 2 Ta su pitanja bila postavljena u kaznenom postupku protiv Petera Leifera, Reinholda Otta Krauskopfa i Otta Hölzera, koji su u glavnom postupku optuženi da su od 1984. do 1988. bez potrebnih izvoznih dozvola Iraku isporučivali postrojenja, dijelove postrojenja i kemijske proizvode.

3 U skladu s člankom 2. Außenwirtschaftsgesetz (Zakon o vanjskoj trgovini, u daljnjem tekstu: ZVT), vlada može uredbom propisati koji pravni poslovi i djelatnosti su zabranjeni te treba li za njih imati dozvolu.

4 U prvom stavku članka 7. ZVT-a naslovljenog „Zaštita sigurnosti i vanjskih interesa” određeni su uvjeti pod kojima je moguće uvesti takva ograničenja:

„Pravni poslovi i djelatnosti u području vanjske trgovine mogu se ograničiti kako bi se:

1. osigurala sigurnost Savezne Republike Njemačke;

2. spriječili poremećaji u mirnom suživotu naroda;

3. spriječili ozbiljni poremećaji u vanjskim odnosima Savezne Republike Njemačke.”

5 Na toj je osnovi njemačka vlada usvojila Außenwirtschaftsverordnung (Uredbu o vanjskoj trgovini, u daljnjem tekstu: UVT) u čijem je prilogu AL navedena roba za koju je potrebno imati dozvolu. Više puta izmijenjenim popisom AL određeno je da dozvolu treba imati za određena postrojenja i dijelove postrojenja te za određene kemijske tvari. Za kemijska postrojenja potrebna je dozvola samo ako će se ta postrojenja izvoziti u države koje nisu članice OECD-a. Na popisu je, dakle, roba koju su izvezili tuženici u glavnom postupku.

6 Iz rješenja kojim se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da je državno odvjetništvo u Darmstadtu ocijenilo da je zbog navedenog izvoza došlo do znatnih poremećaja u vanjskim odnosima Savezne Republike Njemačke pa je ono zbog počinjenog djela pokrenulo kazneni postupak. Međutim, Landgericht (Zemaljski sud) odnosno sud koji je uputio zahtjev dvojili glede toga je li Savezna Republika Njemačka kao država članica Europske zajednice ovlaštena usvajati postupke izdavanja izvoznih dozvola za trgovinu s trećim zemljama kao i u vezi s time predvidjeti kaznene sankcije. Sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da se domaći propisi, ako nisu u skladu s pravom Zajednice, ne smiju primjenjivati, što bi značilo da nema osnove za pokretanje ili provođenje kaznenog progona. Zbog tih je razloga Landgericht (Zemaljski sud) Sudu postavio sljedeća prethodna pitanja:

„1. (a) Treba li članak 113. Ugovora o EEZ-u tumačiti tako da su njime obuhvaćeni i nacionalni propisi koji izvoz u treće zemlje ograničavaju u slučaju robe koju je moguće koristiti kako u vojne tako i u civilne svrhe (takozvana „roba dvojne namjene”), kako su navedene u odjeljku A dijela 1. Izvoznog popisa i u 52. uredbi od 14. svibnja 1984. (Bundesanzeiger 91/84) kojom se u odjeljak C dijela I. Izvoznog popisa dodaje broj 1710 kao i u 56. uredbi od 6. kolovoza 1984. o izmjeni Außenwirtschaftsverordnung (UVT), kojom se dodaje članak 5.a UVT-a (BGBL. 1984. I, str. 1079.) te u 53. uredbi o izmjeni Izvoznog popisa, kojom se u dijelu I. toga popisa dodaje odjeljak D (BGBL. 1984. I, str. 1080.)?

(b) Jesu li stoga za uvođenje takvih izvoznih ograničenja, uz iznimku ovlasti u korist pojedinačnih država članica i izuzetaka predviđenih Ugovorom o EEZ-u, nadležne samo institucije Zajednice?

U slučaju pozitivnog odgovora:

2. Treba li članak 223. stavak 1. točku (b) i članak 224. Ugovora o EEZ-u te članak 11. Uredbe Vijeća (EEZ) br. 2603/69 od 20. prosinca 1969. o utvrđivanju zajedničkih izvoznih pravila [SL L 324, str. 25., kako je zadnje izmijenjena Uredbom Vijeća (EEZ) br. 3918/91 od 19. prosinca 1991., SL L 372, str. 31., u daljnjem tekstu: Uredba o izvozu], tumačiti tako da se njima državi članici iznimno dopušta da donosi nacionalne propise poput onih opisanih u prvom pitanju kako bi ograničila izvoz robe dvojne namjene u treće zemlje?
3. Treba li članak 223. stavak 1. točku (b) i članak 224. Ugovora o EEZ-u te članak 11. Uredbe o izvozu tumačiti tako da se njima državama članicama dopušta da donose nacionalne propise:
  - (a) koji, kao uvjet za dobivanje izvozne dozvole, podnosiocu nameću cjelokupan teret dokazivanja da je roba dvojne namjene namijenjena civilnoj uporabi?
  - (b) u skladu s kojima se može uskratiti izdati izvoznju dozvolu ako je roba objektivno prikladna za vojnu uporabu?
4. (a) Treba li članak 1. Uredbe o izvozu tumačiti tako da njome predviđena sloboda izvoza podrazumijeva i da izvoz ne podliježe primjeni bilo kakvog postupka izdavanja izvozne dozvole kao ni domaćih kaznenih sankcija u slučaju povrede nacionalnih propisa o izdavanju izvoznih dozvola?
  - (b) Imaju li kaznene sankcije država članica za posljedicu ograničenje slobode izvoza u smislu članka 1. Uredbe o izvozu, za uspostavu kojeg ograničenja pojedinačne države članice nisu nadležne osim ako ih za to ne ovlaste institucije Zajednice te uz uvjet primjene iznimke iz članka 11. Uredbe o izvozu?
5. (a) Treba li članak 223. stavak 1. točku (b) i članak 224. Ugovora o EEZ-u te članak 11. Uredbe o izvozu tumačiti tako da pojedinačne države članice mogu iznimno usvojiti postupke izdavanja izvoznih dozvola zajedno sa sankcijama za povredu tih postupaka i to ne radi zaštite vlastite sigurnosti nego samo radi sprječavanja znatnih poremećaja u mirnom suživotu narodâ ili u vanjskim odnosima dotične države članice (vidjeti točke 2. i 3. članka 7. stavka 1. Außenwirtschaftsgesetzes (njemački zakon o vanjskog trgovini))?
  - (b) Treba li članak 223. stavak 1. točku (b) i članak 224. Ugovora o EEZ-u te članak 11. Uredbe o izvozu tumačiti tako da se tim odredbama pojedinačnim državama članicama iznimno dopušta da usvoje kaznene odredbe kojima se sankcionira nedopušten izvoz robe dvojne namjene i POCL3, koji se može koristiti i u vojne i u civilne svrhe, kako je to predviđeno člankom 34. stavkom 1. točkom 3., člankom 33. stavkom 1. i člankom 7. stavkom 1. ZVT-a u svezi s člankom 70. stavkom 1. točkom 1., člankom 5. i člankom 5.a UVT-a te odjeljkom A, brojem 1710 u odjeljku C i odjeljkom D dijela I. Izvoznog popisa u inačicama od 14. svibnja 1984. i 6. kolovoza 1984., te jesu li te

kaznene odredbe, koje uključuju i kazne zatvora, u skladu s načelom proporcionalnosti?

- (c) Trebaju li se članak 223. stavak 1. točka (b) i članak 224. Ugovora o EEZ-u te članak 11. Uredbe o izvozu tumačiti tako da u slučaju nedopuštenog izvoza robe dvojne namjene izricanje zatvorske i novčane kazne državi članici dopuštaju samo zato što je roba objektivno prikladna za vojnu upotrebu?
- (d) Dopušta li pravo Zajednice izricanje sankcije samo ako se činjenično dokaže postojanje razumne vjerojatnosti da se roba dvojne namjene koristi u vojne svrhe te da izvoznik ima o tome saznanja?

6. U slučaju niječnoga odgovora na sva pitanja ili dio njih:

Ima li članak 113. Ugovora o EEZ-u i/ili članak 1. Uredbe o izvozu neposredan učinak u korist pojedinačnih građana tako da se člankom 113. Ugovora o EEZ-u i/ili člankom 1. Uredbe o izvozu stvaraju prava u korist pojedinačnih građana Zajednice koja nacionalni sudovi moraju štiti?"

### **Prvo pitanje**

- 7 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev pita treba li članak 113. Ugovora tumačiti tako da domaći propisi kojima se ograničava izvoz robe dvojne namjene u treće zemlje pripadaju u područje primjene tog članka i ako pripadaju, ima li Zajednica u tom pogledu isključivu nadležnost.
- 8 Člankom 113. Ugovora predviđeno je da se zajednička trgovinska politika treba temeljiti na ujednačenim načelima, osobito u pogledu promjena carinskih kvota, sklapanja sporazuma o carinama i trgovini te postizanja ujednačenosti u pogledu mjera liberalizacije, izvozne politike i mjera za zaštitu trgovine.
- 9 Provedba takve zajedničke trgovinske politike zahtijeva široko tumačenje tog pojma kako bi se izbjegli poremećaji u trgovini unutar Zajednice zbog nejednakosti koje bi tada postojale u određenim područjima gospodarskih odnosa s trećim zemljama (vidjeti Mišljenje 1/78 od 4. listopada 1979., Zb., str. 2871., t. 45.).
- 10 Iz toga proizlazi da nacionalni propisi kojima se sprječava ili ograničava izvoz određenih proizvoda potpadaju pod zajedničku trgovinsku politiku u smislu članka 113. Ugovora.
- 11 Činjenica da se ograničenje odnosi na robu dvojne namjene ne utječe na taj zaključak. Sama narav tih proizvoda ne izuzima ih iz područja primjene zajedničke trgovinske politike.
- 12 Budući da je nadležnost u stvarima trgovinske politike na temelju članka 113. stavka 1. u cijelosti prenesena na Zajednicu, nacionalne mjere trgovinske politike dopuštene su samo na temelju posebnog ovlaštenja od strane Zajednice (presude od 15. prosinca 1976., Donckerwolke, 41/76, Zb., str. 1921., t. 32., i od 18. veljače 1986., Bulk Oil, 174/84, Zb., str. 559., t. 31.).

- 13 Na prvo pitanje valja stoga odgovoriti da članak 113. Ugovora treba tumačiti tako da propisi kojima se ograničava izvoz robe dvojne namjene u treće zemlje pripadaju u područje primjene toga članka te da u toj stvari Zajednica ima isključivu nadležnost, što, dakle, isključuje nadležnost država članica osim ako ih Zajednica na to posebno ne ovlasti.

### **Drugo pitanje**

- 14 S obzirom na odgovor dan na prvo pitanje, drugo pitanje treba shvatiti tako da se njime pita može li država članica na temelju članka 223. stavka 1. točke (b) ili članka 224. Ugovora ili na temelju članka 11. Uredbe Vijeća (EEZ) br. 2603/69 od 20. prosinca 1969. o utvrđivanju zajedničkih izvoznih pravila (SL L 324, str. 25., u daljnjem tekstu: uredba) iznimno usvojiti nacionalne mjere kojima se ograničava izvoz robe dvojne namjene u treće zemlje.
- 15 Prvo treba proučiti pripadaju li nacionalne mjere poput ovih koje se razmatraju u ovom predmetu u područje primjene Uredbe o izvozu, a potom mogu li se takve mjere opravdati na temelju članka 11. te uredbe.
- 16 Člankom 1. Uredbe o izvozu predviđeno je sljedeće: „[i]zvoz proizvoda iz Europske ekonomske zajednice u treće zemlje je slobodan, što znači da za njih ne vrijede količinska ograničenja, osim onih ograničenja koja se primjenjuju u skladu s odredbama ove Uredbe.” [neslužbeni prijevod]
- 17 Takva iznimka predviđena je člankom 11. uredbe koji glasi: „Ne dovodeći u pitanje druge odredbe Zajednice, ova Uredba ne sprječava države članice da usvoje ili primjenjuju količinska ograničenja izvoza utemeljena na razlozima javnog morala, javnog poretka ili javne sigurnosti, zaštite zdravlja i života ljudi i životinja ili očuvanja biljaka, zaštite nacionalnog blaga umjetničke, povijesne ili arheološke vrijednosti ili zaštite industrijskog i trgovačkog vlasništva.” [neslužbeni prijevod]
- 18 Njemačka vlada sumnja da zahtjev za dobivanje dozvole predstavlja količinsko ograničenje; prema njezinom mišljenju Uredbom o izvozu zabranjuju se samo količinska ograničenja izvoza, a ne i mjere jednakovrijednog učinka.
- 19 Takvo stajalište nije moguće prihvatiti.
- 20 Istina je da se člankom 34. Ugovora, koji se odnosi na slobodu kretanja robe unutar Zajednice, razlikuju količinska ograničenja od mjera s istovrsnim učinkom.
- 21 Međutim, iz navedenog ne proizlazi da pojam količinskih ograničenja korišten u uredbi koja se odnosi na trgovinu između Zajednice i trećih zemalja treba tumačiti tako da isključuje sve mjere s istovrsnim učinkom u smislu članka 34. Ugovora.
- 22 U skladu sa sudskom praksom Suda, prilikom tumačenja odredbe prava Zajednice valja uzeti u obzir ne samo njen tekst, nego i kontekst u kojemu se nalazi, te ciljeve propisa kojeg je dio (presude od 17. studenoga 1983., Merck, 292/82, Zb., str. 3781., t. 12., i od 21. veljače 1984., St. Nikolaus Brennerei, 337/82, Zb., str. 1051., t. 10.).

- 23 Uredba na temelju članka 113. Ugovora, čiji je cilj uspostaviti načelo slobodnog izvoza na razini Zajednice, kako je navedeno u članku 1. Uredbe o izvozu, ne može iz svojeg područja primjene izuzeti mjere država članica koje imaju učinak istovrsni količinskom ograničenju ako njihova primjena može dovesti, kao što je to ovdje slučaj, do zabrane izvoza.
- 24 Nadalje, taj zaključak potvrđuje i članak XI. Općeg sporazuma o carinama i trgovini, koji se može smatrati relevantnim za tumačenje instrumenta Zajednice kojim je uređena međunarodna trgovina. U prvom stavku toga članka, naslovljenog „Opće ukidanje količinskih ograničenja”, navodi se „zabrane ili ograničenja u obliku kvota, uvoznih ili izvoznih dozvola ili drugih mjera, osim carina, poreza ili drugih davanja”. [neslužbeni prijevod]
- 25 P. Leifer smatra da je ograničenje izvoza dopušteno samo ako se roba koristi u strateške svrhe te samo radi zaštite javne sigurnosti. Stoga je on mišljenja da, za razliku od slučaja kada bi bili ugroženi bitni sigurnosni interesi Savezne Republike Njemačke, takve mjere nije moguće opravdati poremećajem u mirnom suživotu narodâ ili u vanjskim odnosima Njemačke.
- 26 S tim u svezi Sud je u presudi od 4. listopada 1991., Richardt i „Les Accessoires Scientifiques” (C-367/89. Zb., str. I-4621., t. 22.) ustvrdio da se pojam javne sigurnosti u smislu članka 36. Ugovora odnosi i na unutarnju i na vanjsku sigurnost države članice. Uže tumačenje tog pojma kada se on koristi u članku 11. Uredbe o izvozu bilo bi isto kao da se državama članicama dopusti da kretanje robe na unutarnjem tržištu ograniče više od kretanja robe između njih samih i trećih zemalja.
- 27 Valja dodati, kao što je nezavisni odvjetnik naveo u točki 41. svojeg Mišljenja, da je teško povući jasnu i čvrstu granicu između vanjskopolitičkih i sigurnosnopolitičkih aspekata. Osim toga, kao što nezavisni odvjetnik napominje u točki 46., budući da je sigurnost države tijesno povezana sa sigurnošću međunarodne zajednice u cjelini te sa sigurnošću raznih njezinih dijelova, sigurnost države sve se manje može promatrati izolirano.
- 28 Iz svega toga proizlazi da ozbiljni poremećaji u vanjskim odnosima ili u mirnom suživotu narodâ mogu utjecati na sigurnost države članice.
- 29 Iako je na sudu koji je uputio zahtjev da odluči primjenjuje li se članak 11., kako ga tumači Sud, na činjenice i mjere o kojima je pozvan presuditi, treba, međutim, primijetiti da je opće poznato da izvoz robe koja se može koristiti u vojne svrhe u državu koja je u ratu s drugom državom može utjecati na javnu sigurnost države članice u gore navedenom smislu (vidjeti gore navedenu presudu Richardt i „Les Accessoires Scientifiques”, t. 22.).
- 30 Stoga na drugo pitanje valja odgovoriti da na temelju članka 11. Uredbe o izvozu država članica može iznimno usvojiti nacionalne mjere kojima se ograničava izvoz robe dvojne namjene u treće zemlje kada je to nužno radi izbjegavanja opasnosti nastanka ozbiljnog poremećaja u vanjskim odnosima ili u mirnom suživotu narodâ, koji može utjecati na javnu sigurnost države članice u smislu toga članka.

- 31 Zato nije potrebno razmatrati mogu li se predmetne nacionalne mjere opravdati i na temelju članka 223. stavka 1. točke (b) ili članka 224. Ugovora.

### **Treće pitanje**

- 32 S obzirom na odgovore dane na prethodna pitanja, ovo se pitanje u biti odnosi na primjenu načela proporcionalnosti, odnosno, konkretnije, njime se nastoji utvrditi mogu li na temelju članka 11. Uredbe o izvozu države članice nametnuti podnositeljima zahtjeva za izdavanje izvozne dozvole teret dokazivanja da je roba dvojne namjene namijenjena civilnoj uporabi, odnosno uskratiti im dozvolu ako je roba objektivno prikladna za vojnu upotrebu.
- 33 Budući da je članak 11. iznimka od načela slobodnog izvoza iz članka 1. Uredbe o izvozu, treba ga tumačiti tako da njegovi učinci ne premašuju ono što je potrebno da bi zaštitio interese koje nastoji jamčiti.
- 34 Na sudu koji je uputio zahtjev je da razmotri temelje li se pretpostavke od kojih polazi u svojim pitanjima na ispravnom tumačenju domaćeg prava, što njemačka vlada osporava, a potom da ocijeni jesu li predmetne mjere potrebne i primjerene za postizanje željenih ciljeva te je li te ciljeve bilo moguće postići i manje ograničavajućim mjerama.
- 35 Međutim, pri usvajanju mjera koje smatraju potrebnima za osiguranje javne sigurnosti u državi članici u gore naznačenom smislu, nadležna domaća tijela vlasti imaju, ovisno o okolnostima, određen stupanj diskrecije. Kada izvoz robe dvojne namjene pretpostavlja prijetnju javnoj sigurnosti države članice, te mjere mogu uključivati zahtjev da podnositelj zahtjeva za izdavanje izvozne dozvole dokaže da je roba namijenjena civilnoj uporabi kao i uskratu dozvole, uzimajući u obzir posebne okolnosti kao što su, između ostalog, politička situacija u odredišnoj zemlji, ako je ta roba objektivno prikladna za vojnu uporabu.
- 36 Stoga na treće pitanje valja odgovoriti da ako postoji prijetnja javnoj sigurnosti, što je na sudu koji je uputio zahtjev da utvrdi, obveza podnositelja zahtjeva za izdavanje dozvole da dokaže da će roba biti korištena isključivo u civilne svrhe ili uskrata izdavanja dozvole ako se roba objektivno može koristiti u vojne svrhe može biti u skladu s načelom proporcionalnosti.

### **Četvrto i peto pitanje**

- 37 U svezi s četvrtim pitanjem i točkom (a) petog pitanja dovoljno je reći da iz odgovora na prvo i drugo pitanje proizlazi da nacionalne mjere kojima se za izvoz robe dvojne namjene zahtjeva izvozna dozvola doista predstavljaju prepreke slobodi izvoza u smislu članka 1. Uredbe o izvozu, iako ih je na temelju članka 11. moguće opravdati pod uvjetima navedenima u odgovorima na druga pitanja suda koji je uputio zahtjev.
- 38 U točkama (b), (c) i (d) petoga pitanja sud koji je uputio zahtjev u biti nastoji utvrditi mogu li države članice, i ako mogu, pod kojim uvjetima, izreći kaznene sankcije za povrede postupka izdavanja dozvole.



- 39 Pravo izricanja kaznenih sankcija za svaku povredu toga postupka u nadležnosti je države članice. Međutim, iako, dakle, pravo Zajednice ne priječi da se domaćim propisima za povredu te obveze predvide sankcije, predviđene sankcije ne smiju biti neproporcionalne cilju javne sigurnosti koji se želi postići.
- 40 Na sudu koji je uputio zahtjev je da utvrdi jesu li predviđene kaznene sankcije u skladu s načelom proporcionalnosti, pritom vodeći računa o svim elementima svakog pojedinog predmeta, kao što su narav robe koja bi mogla ugroziti sigurnost države, okolnosti počinjenja povrede te dobra ili loša vjera trgovca koji je nezakonito izvezao robu (u tom smislu vidjeti gore navedenu presudu Richardt i „Les Accessoires Scientifiques”, t. 25.).
- 41 Valja dodati da u postupku na temelju članka 177. Ugovora Sud nije dužan zauzeti stajalište o tvrdnji njemačke vlade da se točka (c) petog pitanja temelji na pogrešnom tumačenju njemačkog zakonodavstva o kojem je riječ.
- 42 Dakle, na to pitanje valja odgovoriti da pravo Zajednice ne sprječava domaća tijela vlasti da za povrede postupka izdavanja dozvole propišu kaznene sankcije pod uvjetom da predviđene sankcije nisu neproporcionalne u odnosu na cilj javne sigurnosti koji se želi postići.

#### **Šesto pitanje**

- 43 Svojim zadnjim pitanjem sud koji je uputio zahtjev pita Sud ima li članak 133. Ugovora i/ili članak 1. Uredbe o izvozu izravan učinak.
- 44 S tim u vezi dovoljno je reći da je u skladu s drugim stavkom članka 189. Ugovora o EZ-u uredba obvezujuća u cijelosti i neposredno se primjenjuje u svim državama članicama. Stoga je odredba kao što je članak 1. Uredbe o izvozu neposredan izvor prava i obveza za sve one na koje se odnosi, bez obzira na to je li riječ o državama članicama ili pojedincima koji su strane pravnih odnosa uređenih pravom Zajednice (vidjeti presudu od 9. ožujka 1978., Simmenthal, 106/77, Zb., str. 629., t. 15.).
- 45 Na taj zaključak ne utječu iznimke iz članka 11. Uredbe o izvozu jer su one podložne sudskoj kontroli tako da mogućnost da se država članica pozove na te iznimke ne dovodi u pitanje odredbe članka 1. kojima se pojedincima dodjeljuju prava koja oni mogu isticati pred sudovima.
- 46 Prema tome, na zadnje pitanje valja odgovoriti da se člankom 1. Uredbe o izvozu pojedincima dodjeljuju prava koja oni mogu isticati pred sudovima.

#### **Troškovi**

- 47 Troškovi njemačke, grčke, španjolske, francuske i talijanske vlade, vlade Ujedinjene Kraljevine i Komisije Europskih zajednica, koje su podnijele očitovanja Sudu, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

odgovarajući na pitanja koja mu je rješenjem od 21. veljače 1994. uputio Landgericht Darmstadt (Zemaljski sud u Darmstadtu), odlučuje:

- 1. Članak 113. Ugovora o EZ-u treba tumačiti tako da propisi kojima se ograničava izvoz robe dvojne namjene u treće zemlje pripadaju u područje primjene toga članka te da u toj stvari Zajednica ima isključivu nadležnost, što, dakle, isključuje nadležnost država članica osim ako ih Zajednica na to posebno ne ovlasti.**
- 2. Na temelju članka 11. Uredbe Vijeća (EEZ) br. 2603/69 od 20. prosinca 1969. o utvrđivanju zajedničkih izvoznih pravila, kako je zadnje izmijenjena Uredbom Vijeća (EEZ) br. 3918/91 od 19. prosinca 1991., država članica može iznimno usvojiti nacionalne mjere kojima se ograničava izvoz robe dvojne namjene u treće zemlje kada je to nužno radi izbjegavanja opasnosti od ozbiljnog poremećaja u vanjskim odnosima ili u mirnom suživotu naroda koji može utjecati na javnu sigurnost države članice u smislu toga članka.**
- 3. Ako postoji prijetnja javnoj sigurnosti, što je na sudu koji je uputio zahtjev da utvrdi, obveza podnositelja zahtjeva za izdavanje dozvole da dokaže da će roba biti korištena isključivo u civilne svrhe ili uskrata izdavanja dozvole ako se roba objektivno može koristiti u vojne svrhe može biti u skladu s načelom proporcionalnosti.**
- 4. Pravo Zajednice ne sprječava domaća tijela vlasti da za povrede postupka izdavanja dozvole propišu kaznene sankcije pod uvjetom da predviđene sankcije nisu neproporcionalne u odnosu na cilj javne sigurnosti koji se želi postići.**
- 5. Člankom 1. Uredbe (EEZ) br. 2603/69 pojedincima se dodjeljuju prava koja oni mogu isticati pred sudovima.**

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourg u 17. listopada 1995.

[Potpisi]

---

\* Jezik postupka: njemački